

kjer ji gnoja ne manjka; rež ravno tako; ajda, katero tudi po Pivki za belim žitom sejejo, je lepa, dobro verže, ako je slana ne posmodí, kar se pa velikokrat zgodi. Podzemeljski sadeži bi zgol bili dobri, ako bi se jim skerb dala, ali le krompir se tam okopava. Lan in konoplja ne zrasteta visoka, pa gotovo sta dosti boljše kot v družih krajih. Tergovci v Ljubljani se pulijo za pivško seme. Konopnina in lan dajeta Pivčanu vsakdanje perilo. Hvale vredno je, da se oblači z domačim pridelkom. Hlače in suknje si napravi iz ovčje volne. Le za praznik si napravi lepo tanko srajco, katero si je bil v Terstu kupil. Obuvalo ima enako drugim Krajnecem, ne pa, kakor nekteri mislijo, opanjke; prav bi pa bilo, ko bi jih nosili, dosti pripraviše so za kamnate poti.

(Dalje sledí.)

Slovensko slovstvo.

Pretres „slovenskih beril za 3. in 4., 5. in 6. gimnazijalni razred“, vredjenih po dr. Bleiweis-u in dr. Miklošič-u.

Spisal prof. Raic.

(Dalje.)

Lepo bi ustregli slovenski skladbi, če bi zapustivši rabo glagolov dovršivnih v deležji sed. delavnem: „rekoč“ IV. 36. preselili v deležje preteklo delavno I. in pisali „rekši“; o toj reči grešijo mrzko tudi novejšje slovenske slovnice. — „Ko je enkrat eden jegovih učencov III. 23.“ „en malo“ III. 24. je mrzko po nemškem zakroženo in nehotice spomina na Kremplovo slovenščino. Ravno tako je čalarno brati: „v kratkih iz prostega suknja storjenih hlačah“ III. 24., suknja pri nas pomeni že sošito obleko, „hlače storiti“ ne gré, temoč „hlače sošiti“. „Ondanji“ IV. 13. ne pomeni „der dortige“, temoč „der damalige“, ker ondi = damals, in ondi (e) dort. — Namenivnik v slovenskem vselej poleg sebe hoče pri prehajavnikih namesto 4. sklona rodivnik, tedaj ne „ide podpirat rusko armado“ III. 14., „prihaja svoje mlade pitat“ IV. 50., temoč „ide ruske armade podpirat“, „prihaja svojih mladih pitat“; inaiči pisati je gnusen germanizem in ovaja nepoznanje slovenske skladbe in ljudstvo tako govoreče je ostrupeno z duhom tujega jezika; tudi spomeniki le rodivnik zagovarjajo. „Životovlastnost“ III. 15. namesto „robstvo“ se ne smé slovenskemu slovarju vverstiti. „Mesena poltenost“ III. 22. je nadpolnek, ker polt ravno toliko pomeni, kor meso, zadosti je že „poltenost“, ravno tako je napačno „ves mirni svet“, ker mir = svet.

Do sedaj smo tuje imena slovenski piše x nameščali s ks „Kserks“, pa ne „Xerx“ III. 47. Mi ne poznamo v slovenskem drugega prisvojivnega sklona, če ne pri njem priloga, kakor Nemci, temoč le prisvojivne priloge, s tem menje rodivnike s predlogi, krivo tedaj: „cara ljubljeneč“ IV. 18., „vaja telesa“ IV. 177., namesto „carjev ljubljeneč“, „telesna vaja“ in več enakega. „Od tukaj“ III. 177. prekorredno po nemščini smrdi, kakor tudi „od tam“ III. 71. namesto „odtod“, „odondot“ ali „odonod“. „Izzuj“ III. 183. namesto „zuj“ ali „szuj“, ker ti predlog pomeni doli, pa ne iz. Ušesa zelo rani poved: „potlej se znamo dalje razgovarjati“ IV. 37. namesto „moremo“, ravno tako „znabiti“ IV. 47. namesto „morebiti“; Slovenec je dolžen razločevati znati od moči. Zborne imena se ne devljejo v množno število, tedaj ne „oboroženi s kopji“ IV. 38., temoč „s kopjem“. Številnice izključivo do pet ne stavljajo nasobe v drugi sklon, napačno je tedaj „štiri naših prativec“ IV. 39., namesto „štiri naše prativec“. Glagol osupnoti je neprenehaven, tedaj krivo: „izraz boga je osupnil vse“ IV. 42., namesto „nad izrazom božjim so vsi osupnoli. Deca je zborren samostavnik in se sklanja kakor riba le v enojnem številu, ne tedaj: „svoje deca podučuješ“ IV. 43., temoč „svojo deco“. Nepravilna je druga stopnja v stavku: če svetlobini žarki iz tanke v bolj gосто ali iz goste v bolj tanko stvar prehajajo IV. 128. namesto „v gostejšo“, „v tenšo“. Slovenski skladbi ne zadovoli poved: „spati se pripravljamo“ IV. 130. namesto „spat“. „Da se skažem“ IV. 159. namesto „da se poslavim, povelíčam“. Davno smo že zavrgli

nespreten vkup, noter, vun itd. prití, pa ukljub temu šče se je ta pogreška vrinola: „vkup prišli“ IV. 166. namesto „sošli“. Te berili donašate tudi obilo tujih besed, katerih se lahko ogiblremo: „nebogljen“ III. 3., „porajtal“ 23., „barka“ 23., „pobara“ 179., „muzika“, „malarija“ 124., „kaos“ 125., „verz“ 127., „špranja“ 132., „krote“ 134., „zabasan“ 133., „aldovati“ 182., „štirne“ IV. 2., „harmonija“ 46., „heroj“ 156., namesto pravih slovenskih: „nepošlusen“, „ne cenil“, „ladja“, „popraša“, „godba“, „slikarstvo“, „metez“, „stih“, „pokinja“, „krapavica“, „zakladen“, „darovati“, „vodnjak“, „soglasje“, „junak“. Če je drugi narodi potrebujo, s tega ne sledí, da bi tudi mi morali tuje perje na se vesiti, dokler svoje lastno imamo. Meni je rajši domačji pšeničak, kor tuji ovsenjak.

Vprihodnič se hočemo teh zablodkov ogibati in po besedah Jeremija samostanca svoj „slovesni od boga stvorjen jezik“ lepo v domačem duhu naobraževati.

(Dalje sledí.)

Odgovori.

O „kugi“, „epidemii“, „skernini“.

O besedah „kuga in epidemija“ se priček nahaja, bi se le smela „kuga“ v našem slovníku tudi za besedo „Seuche“ in s pristavkom za besedo „epidemija“ rabiti, ali ne? Beseda „kuga“ je stara slovenska beseda, od Bog vé, ktereга časa že lesem, in pomeni „Pest“, gotovo od unih dob sem, kader se je turška kuga k nam pritepla. Pri slovi „kuga“ si naš Slovenec nikoli družega ne misli kakor grozno nevarno bolezen, pomor, in naglo smert. J. Mazuranič v svojem slovníku ima za slovo „Pest“ kuga, za „epidemijo“ pa pošast, ktera beseda pri nas kej gerdega, ostudnega, strasnega, kako gerdo prikazen, pa kaj, še vraga pomeni, to je, reč, ktera je na svojih telesnih delih polna napake, da človeka strah obiti mora, če jo zagleda: to je pa v daljnem pomenu. V začetku je pa „pošast“ kako nevarno bolezen pomeniti mogla, in je gotovo iz slove „pošatati“, „pošetati“ — beschreiten, befallen — koga ali pa več ljudi, pomeniti mogla. V suhi Krajni na Dolenskem še zde pravijo: „napast“, iz besede napasti ali napadati koga — Jemand befallen — in pravijo v enem pomenku: „o ti gerda pošast!“ ali pa: „o ti gerda napast!“ „Du garstiges Ungeheuer!“ — Jez bi djal, da je pošast ali napast enega pomena, in bi se za „epidemijo“ rabiti smela, če ne sama, vsaj s pristavkom: „splošna, občinska“ pošast ali napast. Cuique suum — to je moje mnenje. Če je od „kuge“ pogovor, bo sleherni Slovenec umel, da je nevarni, nalezljivi pomor, kar se pa pri slovi „epidemija“ reči ne smé, ker epidemija ne morí vselej ljudi ali živali *). Če je pa kdo še kaki boljši kovač memo mene, naj si pa kako drugo za „epidemijo“ izkuje. — Stare slove so svoj pravi pomen pri nas že zgubile, in novih kovati nam dostikrat predmeta zmanjuje. Kaj nam je tedaj početi? Nič družega ne, kakor po pomenu starih ušesam streči, ali pa nove kovati. Kdor je pa dober kovač v tem, samo to nej pri kovanji dobro pazi, da mu podkev ne bo prevelika ali premajhna, neodredna, da bi se po nji hoditi ne moglo **). — „Pest“ in „Seuche“ ste skorej enega pomena, da bolezen je grozno nevarna, nalezljiva, in morí ljudi in živino, „epidemija“ pa ne vselej, akoravno je kuga, napast ali pošast tudi epidemija ***).

(Konec sledí.)

*) Ne kar v tem ali unem slovníku stoji, ampak kar bi stati móгло, da bi bilo prav: to je pravda naša. Napačni razumki ljudstva so se jemali v slovnike ravno tako kakor pravi. To sem si unidan prizadeval točno dokazati. Ako hočemo pravdo dognati, moramo kritično pretresati, ne pa „jurare in verba“ — leksikografa, sicer se bomo vertili v eno mer okoli enega kolesa. Ako pravite, dragi moj, da „pošast“ ali „napast“ je „garstiges Ungeheuer“, — kako bi potem takem smeli besedo to rabiti za mnogokrat pohlevno „epidemijo“?

**) To ravno je, česar mi po svojem spisu (22. in 23. list) pred vsem želim.

***) Prosimo, da bi o tem še enkrat naš spis prebrali.

žalosti. V prijaznih popkih razcvetajoče vertnice gledamo podobo veselega pričakovanja, v krasno razcveteni popolno lepoto, v zvenjeni pa vidimo naše upe k pogrebu nesti.

Torej nas tudi cvetlice spremljajo po vsih naših potih od zibeli do groba. Dete se nar raje igra s cveticami, ktere tudi deček rad terga in device rade sadé. Spomni se morebiti marsikdo še na mlade leta, kakor je pozimi mater popraševal, če bo kaj kmalo sneg skopnil, da bo mogel iti trobentic in marjetic tergat. Saj tudi pesnik pravi:

Iznova svet pomlad je ogrevala,
Tisuč peres hitelo iz zemlje,
Nebeška luč prijetno je sijala,
In v meni se smejalo je sercé.

Prijatelj prijatlu pri ločitvi izročuje venec cvetlic v spomin; pri veselicah so tudi vmes cvetlice, ki našo radost povišujejo. Na ljubljene matere grob:

Kjer trava zelena
Z trohljivosti upanja znamenje poganja

sadé pobožne hčere dušéce cvetlice, ki razširjajo svojo rajsko dišavo, ker jih spominja na veselje, ki ga njih dobra mati zdaj vživa v nebesih.

Zategavoljo ni brez pomena, da se nam v serce smili drevo, ki ga neusmiljeni hudodelnik nalaš poškodeuje. Ali nam ne izbuja močni hrast, ki se hrabro ustavlja viharju, pa nazadnje vendar od prevelike sile premagan na tla telebi, enacih občutkov, kakor hrabri mož, ki vse uime sovražne osode čversto premaguje in se ne gane, dokler ne obleži pod prehudimi težavami. Hrast nam je možka hrabrost, verba ženska gibljivost, in kakor se terta po berstu, terdnejši podpori, ovija, tako se opera ženska na moža, ki jo varuje nevarne sile.

Se vé da pri tacih lepih sanjah ne smé začeti, kdor se hoče pečati s tistimi majhnimi sestavki rastlin, ki mu jih še le pokaže mikroskop in od katerih prosto okó nič ne vidi. Kdor njih skrivno življenje prav spoznavati hoče, mora zunaj pustiti vso nepotrebno poetično obleko, ktera pogled tamni, in le na pot vzeti svoj um, kateri bo imel dovolj opraviti.

Palica naravoslovceva je mikroskop (drobnogled), ki ga spremlja po vsih potih; brez njega bi bil ta mož kar vojak brez puške. Še zmiraj bi bilo ostalo naravoslovje na prvi stopnji svoje rasti v semenu zadušeno in bi se ne razcvetalo v močno drevo, ki svoje dobrotljive veje po celi zemlji razprostira, ako bi ne bili iznajdli mikroskopa. Mikroskop nam je še le odperl nov svet, ki je ravno tako veličansk, kakor ta, ki ga s prostimi očmi vidimo, in morebiti še bolj vreden občudovanja.

Ozir po domačii.

Znamenitosti Notranjskega in popis Pivke.

(Dalje.)

Nekoliko nižja od Javornika je gora sv. Trojice, ravno pod njim. Gora ta je proti Postojni obraščena; od druge strani, proti zgornji Pivki namreč, pa je gola, pa ne leži mrtva, ampak mnogo centov sená se nakosí ob nji za prestransko konjištvo. Kaže to, da bi se dala pusta dolina spremeniti v prijetnišo. Pridšemu verh gore se ti lep prozor odpre. Vidiš celo Pivko pod sabo z njenimi vasmí; vidiš sebi nasprot Nanos in za njim v daljini sinje jadransko morje; proti Reki se obrni in pokaže se ti visoka Učka (Monte maggiore) nar višja gora istriška. Na te pa gledata Javornik in Snežnik, kot poglavarja. Stojiš zraven razvaline, ktera je nekdanj cerkev sv. Trojice bila, mnogo obiskana božja pot. Pripoveduje se od nje, da so težke kamne za podzidje in za zid lahko kravice navkreber vozile in da je kmali kmali sozidana bila. Zakaj je neki vaščan iz ene spodnjih vasi cerkev zažgal, se ne vé; pogorela cerkev se pa vendar še zdaj mnogo obiskuje od pobožnih ljudi. Za zidanje neke cerkve v dolini so hotli lepo rezano kamenje one gorske cerkvice porabiti, al kravice vprežene se niso mogle iz mesta z vozom ganiti, pravi pripovedka.

Pod to goro je homček in na njegovem znožji skala,

na verhu zdolbljena, v vdolbki pa voda; nobene luknje, nobene razpokline ne vidiš pod čisto vodo, pa če jo izpeljati hočeš, se ti nikdar ne dá. Sam Bog vé, od kod ta voda pride.

Omenil sem že nekega griča „Gradca“ od sv. Trojice dalje proti Snežniku. Ker je nekdanj, kar podertije kažejo, grad tū stal, se grič „Gradec“ zove. Na verhu je neka luknja, kateri „jama brez dna“ pravijo. In res, metal sem kamenje va-njo; dolgo dolgo sem čul udarce na obkrajne stene, pa zmiraj tiheje, dokler naposled ni bilo glasú več. Ko sem pa lani ravno to delal, sem bolj pazljivo poslušal in čul na zadnje tih „plop“, kot bi bil kamen v vodo padel. Pravijo, da je nekdanj kamba volovskega jarma noter padla in družega jutra so jo pri Polčjih (neki vasi) iz neke luknje priti vidili, kjer voda izvira; tudi v to jamo padši pès je tam ven priplaval. Sicer se po tem griču mnogo jam nahaja, večjih in manjih. Ena je na zagorskih grižah, ktera je zlo globoka. Ako kamen va-njo veržeš, ti priletí dokaj golobov iz nje. Lovci, ako drugod ničesa ne morejo ustreliti, se vernejo k ti jami in gotovi so svojih deset golobov. Al vse take jame so Pivčani že do malega zamašili, da bi se jim kaka ovčica v nje ne pogreznila, kar se je že večkrat primerilo.

Malo pod tem „Gradcem“ je grad gospoda Miroslava Vilharja, star grad in lep. Pri vhodu stojite veličastni lipi. Ima okolica tega grada v sredi kamnitih goric pravo podobo oaze v puščavi. Morebiti se ne motim, ako rečem, da se tū do 2000 centov sená nakosí. Kako lahko bi Pivčani, ako bi ob delaprostih dnevih kamnite planjave skal trebili, si tudi kak krajcar iz sená skupili, namesti da ga hodijo okoli sv. Jurja na Kalec in še celó na Verhniko kupovat!

Od grada na Kalcu dalje proti vzhodu je vas, kateri se zavoljo njene lege „Koritnice“ pravi. Stoji namreč v znožji že omenjenega hriba Loze. V nekem kotu tega znožja je velika skala, izpod ktere je nekdanj, kakor pravijo, voda izvirala. Tekla je ta voda proti Zagorji in od tod po pivkinem otoču v postojnsko jamo. Kako pa, da zdaj več ne teče? Govori se, da je popotnik les od Reke prijašil. V Bistrici na zadnjem izviru reke so ga bili prijazno sprejeli in mu prijazno postregli. Gré dalje in pride na Pivko. Ne vé se več, kaj so se mu bili zamerili Knežani (stanovniki perve vasi od Zagorja proti Reki); ali začaral je, pravijo, da je Pivka nehala izvirati in jela je teči pri Bistrici. Res, podobo ima vso tisto korito in tista skala, kakor da bi bila res kadaj voda ondi tekla; al pri Bistrici tudi teče, menda kar svet stoji. Izvir Koritnišče je morebiti kak potres zamašil, in voda si je drug izhod našla. (Dalje sl.)

Odgovori.

O „kugi“, „epidemii“, „skernini“.

(Konec.)

Pri Ložu in v tisti okolici pravijo „skernina, oskernina, skerneti, oskerneti“ v. a. (v. r. se) sich epidemisch verbreiten; slove „skernina, skvernina, ali oskernina, oskvernina, skerneti, oskerneti, skverneti, oskverneti“, epidemisch anstecken, „skerneti, oskerneti se“, sich epidemisch verbreiten. Besede „skernina“ itd. so z besedo „skvariti“ naravnost v žlahti, kakor, na pr., „skernje jajca“, ali „skvernje jajca“, ali pa „skvarjene jajca“, verdorbene Eier, je po mojem dozdevku vse eno. Pri besedi „skernina“ ali „skvernina“, ali „skvara“ se vselej poguba nekacih zdravih sokov ene ali druge stvari, človeka ali živine, zastopi. Pri kugi, pošasti in napasti kake bolezni je to vselej „Verderbniss der Säfte“, in od tod tudi smert ali pa nevarnost umreti.

Tudi se ume pri slovah „skernina ali oskernina“ nekaj smrad, ali vsmrajenje, nalezljivost, nevarnost zdravje in življenje zgubiti, akoravno smert še ni bila v nasledku.

Svoje dni sem tudi pogosto od Slovencev slišal besede „škerljivost ali oškerljivost, škernljivo, oškerljivo“. Na pr.: „če pojdeš v sejm, varuj se, škernjive ali oškerljive živali

kupiti, da se ne okupiš (goljfaš)“. Škerljiva živina pičo le oslini, zbera boljšega kaj vèn, se ne nažrè dobro, in se tudi odobeliti ne dá. Oslinjene piče za oškerljivim volom druga živina tudi ne žrè, česi ravno bi jo na lepem soncu posušil, in če se med drugo pičo pomeša, tudi drugo ne- okvarjeno nekako osmradi ali okuži, in ako bi jo tudi kaka druga volčja žival povžila, se škerljivosti nažrè, in si jo vcepi. Ecce epidemija! *) — Skernina je tudi po mojih mislih s slovo „škerljivost“ v eni koreniki. Če vé kdo za kaj boljšega, naj reče od kod? Nisem ravno tako terdokorn, če mi kdo z boljšo besedo nos zaviha, da bi se ne podal.

V Janežičevem slovníku beremo: skernina za Gicht — Fraissen. Kako bi se vendar to skupej ujematizmoglo? To je težava, kakor se pozdeva, skupej sterniti: ali meni se to ne zdí tako težavno. Da se mertvica ali udolom od enega bolnika drugemu vcepi, ako bi vkupej ležala, ali bi zdrav človek po takem bolniku, po njegovi smerti, obleko na-se natikal in nosil. Da je tedaj udolom nalezljiva bolezen, sem že pogosto slišal, česi tudi ni tako epidemisch, kakor je kuga, pošast ali napast, močoh, kozé, kolera itd., vendar se je človek sčasoma nalez. Bi mar pri epidemijah naglica mogla biti? **) Kar pa Fraiss(božjast) zadeva, nisem še slišal, da bi nalezljiva bila, pa je mar na Štajarskem vera ali vraža kdaj bila, da se božjast iz otroka v otroka vcepi. Ali je pa mar g. Janežič v svojem slovníku jo tako natanko ugodil, da bi mu naravnost verjeti mogli? Janežič je besedo kjerkoli pobral, in v dobrem mnenji jo nam v slovníku razodel, pa mar „Fraissen“ ni prav zadel. Bodi si pa, kakor hoče, beseda skernina je tudi na Štajarskem domá, in dobro bi bilo, da bi se na njeni pomen bolj pazilo.

Od kod bi vendar beseda „kuga“ svojo koreniko imela, to Bog nar bolj vé! Jaz bi djal od besede kujati se, ali kuhati se ***). — Bolezen se kuja ali se kuha po človeku, ali človeka skuha in ga umori. „Ta bol se med ljudmi kuja; ji ni verjeti, da bi spet svoje glave ne povzdignila, in ko popred žeti začela“. Slišal sem reči: „ni nič verjeti, da bi se ta bolezen spet ne ponovila, kakor se od kolere sploh govori. Leto dan se ta bolezen kuja ali kuha, in iz slamnate bilke bo še poskočila, in po ljudéh lomastiti jela“.

Kar besedo „Seuche“ zadeva, sem skruno slišal. Človek se od človeka „oskruni“. Vol vola, konj konja oskruni, da se mu bol vcepi. Beseda „skruna“ je ravno z zgorej omenjenimi: skernina itd. v koreniki.

Toliko za poskušnjo. Če je pa nisem ugodil, prosim za zamero, to je, ne da bi mi bratje Slovenci zamerili, ampak ne zamerili. Z Bogom. J. Medved.

Lih a sodu.

Morda pri pisanji „liha sodu“ a ne gré k lih, ampak, da je za se besedica „gegen“. Ko po Istri bočajo (Kugelspiel), brojijo n. pr.: 3 a 5, 6 a 6. Da je lih res dispar, svedoči Dellabella pod disparo, Stulli pod lih in dispari.

Polutak je po Istri pol krajcarja, kar sem že povedal. J. V.

V Paznu in kolikor sem zvedil po celi Istri se sploh rabi beseda „lih“, pa le v pomenu „ungleich“. C.

Drobtinice za kratek čas.

— Na eno oko slep človek je srečal zjutraj zgoodej soseda, ki je pa gerbast (puklast) bil. Začne se med njima naslednji pogovor:

Samooki: „No, sosed, dobro jutro!“

Gerbec: „Bog daj!“

Samooki: „Danes ste pa zgoodej zadéli.“

Gerbec: „Dá! Moj sosed ima še eno okno zaperto.“

Dobro ga je bil splačal!

*) Ne! to ni epidemija.

**) Nikdar se ni še slišalo od epidemičnega protina (udoloma) ali kakor pri nas pravijo od epidemične putike.

***) Koreniko besede „kuga“ nam je menda dobro povedal gosp. Terstenjak. Vred.

— V Lj. je imela mati sina. Jaka mu je bilo ime. Bil je pa enmalo prismojen. Nek večer poleti gré na polje, ko so ravno žabe pridno regljale „jaka, jaka, jaka“ itd. Naš Jaka leta od luže do luže, od mlake do mlake, in se prijoče na zadnje domu materi očitovaje: „Kaj neki ste povedali žabam, da mi je Jaka ime; niso mi dale miru te nesrečne klepetulje; na vse strani so me klicale kakor da bi me bile hotle povsod imeti!“

Bi utegnila prilika biti marsikteremu ošabnežu, ki ima visoke misli od sebe, da se povsod le za-nj vlečejo.

— Ko so svoje dni po slovenskih šolah še silama učen- cem nemščino brez razumka vtepali v glavo, vpraša učitelj Janezka:

„No, Janezek, povej mi zdaj ti: „Was sind Engel?“

Janezku se odgovor ustavlja.

Učitelj: „No, Janezek, saj veš: Engel sind pure — pure — —

Janezek hitro poprime besedo in pravi: „Engel sind pure, race in pa gosí“.

Ultra posse nemo tenetur!

— Ko so bili kmetje še grajščinam podložni, pride eden taci v kancelijo po opravkih. Spehan zavolj daljne hoje bi se bil rad vsedel, pa ne vidi nikjer stola. Pisarjev eden zapazi njegove misli ter se ponorčuje ž njim: „No, oče, pa se vsedite!“ Bistroumni kmet se nekoliko ozrè po kancelii in pravi: „Gospodje, ne zamerite, pri vas je kakor pri meni v skednji — polno cepcov, stolov pa nič“. L—r.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Istre 8. aprila. F. C. Prišel sem pred nekimi tedni v Pazin, kraj krožne istrijske gosposke. Mesto je majhino in nima samo na sebi nobene posebne imenitnosti, in razun kazine in drevoreda ob reški cesti ni tukaj nič, kar bi razveseljevalo praznuvajočo gospodo. Vendar pa je pravo središče Istre, ne le, ker stoji skoraj v sredi dežele, temuč tudi, ker družijo se tukaj ceste iz vsih krajev. Prebivavci so prav prijazni, ljudomili in dobri ljudje. Zapazil sem pred frančiskansko cerkvijo obelisk in krog njega nakupičene krogle, ki pričujejo še dandanašnji o junaštvu in zvestobi Istrijanov do cara in domovine iz časov slavnega Lazariča. Stoji naslednji napis na obelisku:

„Haec Gallia Istriae Fidelitati Poma Reliquit Quarta dies Septembris Erat tunc Aspera Gallis“.

V starem, nekdanjem imenitnem gradu grofov Montekukulskih, z mnogimi vzdanimi gerbi, so zdaj krožni stavbini ured, jetnišnice in osebujne stanovanja. — V polokrogu pod mestom se vije globok prepad „Vojba“ imenovan, v katerem teče potok, in se izteka ravno pod gradom v podzemeljsko jamo. Preiskovala se je ta jama le nekoliko sežnjev do velikega tomuna z gorečimi baklami. Bilo bi tudi tukaj delo za gosp. dr. Schmidl-na.

Bral še nič nisem od tukajšnjih šol, saj se še komaj vé, da imamo nižjo gimnazijo. Pa, če ktere, so naše šole spomina, in naši učitelji, gosp. frančiskani, pohvale vredni. Ker je tu ljudstvo na nižji stopnji omike, kakor na Krajskem in v sosednih deželah, in pa tudi v večí revščini, so že od te strani težave pri učenju toliko večje; pa tudi še druga težava je, da se morajo učenci treh jezikov učiti (slovanskega, laškega in nemškega), kar je toliko težje, ker zunaj šole večidel le enega slišijo. In pri vsem tem se učenci stopivši iz naše gimnazije na družih častno obnašajo, kar je mogoče le zavolj posebne marljivosti njihovih učiteljev, katerim res prav na sercu leži dobra izreja mladine.

Povem naj še nekaj od tertne bolezni, kakor so mi pravili. Od Pazina proti reškem morskem zalivu je zemlja bela in terte pritlične; tu bolezen ni tako hudo dozdaj razsajala in pridelali so še precej vina. Proti teržaškem zalivu pa je zemlja rudeča in terte so visoke, in ondi niso ne kapljice vina pridelali.